

List papeže Františka Božímu lidu

„Trpí-li jeden úd, trpí s ním všechny ostatní údy“ (1 Kor 12,26). Tato slova svatého Pavla mi hlasitě znějí v srdci, když se opět dozvídám o utrpení, které mnoho mladistvých prožilo kvůli pohlavnímu zneužívání, zneužívání moci a zneužívání svědomí ze strany velkého množství kněží a zasvěcených osob. Je to zločin, který působí hluboká zranění z bolesti a bezmoci především obětí, ale také jejich rodinám a celému společenství, ať už jde o lidi věřící, anebo nevěřící. Při pohledu do minulosti není žádné úsilí ve snaze prosit o odpuštění nebo napravit spáchané škody dostatečné. A při pohledu do budoucnosti nebude nikdy málo toho, co lze podniknout pro vytvoření prostředí, ve kterém je možné nejen se těchto situací vyvarovat, ale také znemožnit, aby se takové skutky kryly a přetrvávaly. Bolest obětí a jejich rodin je také naší bolestí, a proto je třeba, abychom znovu zdůraznili své odhodlání zabezpečit ochranu mladistvých i dospělých osob v situaci ohrožení.

1. Trpí-li jeden úd...

V těchto dnech byla zveřejněna zpráva s detailním popisem toho, co prožilo dalších přinejmenším tisíc obětí pohlavního zneužívání a zneužívání moci i svědomí ze strany kněží v průběhu uplynulých asi sedmdesáti let. I když se dá říct, že většina případů se odehrála v minulosti, postupem času odhalujeme bolest mnoha obětí a uvědomujeme si, že utržená zranění se nikdy nevytratí a nutí nás tyto hrůzné činy rozhodně odsoudit a také spojit síly, abychom tuto kulturu smrti vykořenili. Tato zranění nelze „promlčet“. Bolest obětí je nářek, který volá až do nebe a proniká k srdci, ale po dlouhou dobu se ignoroval, ukrýval nebo umlčoval. Byl to ovšem nářek silnější než všechno, co ho mělo umlčet, i než kroky, které předstíraly rozhodnou snahu něco řešit, ale celou situaci ještě zhoršily svou spoluvinou. Pán tento nářek vyslyšel, a znovu nám tak ukázal, na čí straně stojí. Mariin chvalozpěv se nemýlí a napříč dějinami šeptá slova o tom, že Pán pamatuje na sliby dané našim otcům: „Rozptýlil ty, kdo v srdci smýšlejí pyšně. Mocné sesadil z trůnu a ponížené povýšil, hladové nasýtil dobrými věcmi a bohaté propustil s prázdnou“ (Lk 1,51-53). Stydíme se, že náš životní styl slova, která recitujeme, popřel a dále popírá.

S hanbou a kajícíností jako církevní společenství připouštíme, že jsme nedokázali být tam, kde jsme být měli, že jsme včas a přiměřeným způsobem nezasáhli a neuvědomili si rozsah a závažnost škod, které poznamenaly tolik životů. Nevěnovali jsme pozornost maličkým a opustili je. Beru si za svá slova, která pronesl tehdejší kardinál Ratzinger, když se při křížové cestě sestavené pro Velký pátek roku 2005 přidal k nářku mnoha obětí a volal: „Kolik špíny je v církvi právě mezi těmi, kdo by ve svém kněžství měli patřit jedině [Kristu]! Kolik pychy, kolik ješitnosti! [...] Zrada učedníků, nehodné přijímání jeho těla a krve, působí Vykupiteli bezpochyby tu největší bolest a proniká mu srdcem. Nezbývá nám, než z hloubi duše zvolat: *Kyrie, eleison* – Pane, zachraň nás (srov. Mt 8,25)“ (9. zastavení).

2. ... trpí s ním všechny ostatní

Rozsah a závažnost těchto událostí vyžadují, abychom se s nimi vypořádali komplexně a jako společenství. I když je důležité a dokonce nezbytné pamatovat při každé cestě k obrácení na to, co se přihodilo, samo o sobě to nestačí. Jako lid Boží dnes stojíme před úkolem přijmout bolest našich bratří, zraněných na těle i na duchu, za svou. Pokud se v minulosti mohlo reagovat zanedbáním, dnes chceme, aby se naším způsobem, jak utvářet přítomné i budoucí dějiny, stala solidarita pojatá ve svém nejhlubším smyslu a pochopená jako výzva, a to v prostředí, kde by konflikty, napětí a především oběti jakékoli formy zneužívání mohly najít

podanou ruku, která je ochrání a osvobodí od bolesti (srov. *Evangelii gaudium*, č. 228). Taková solidarita od nás zároveň vyžaduje, abychom zavrhnuli všechno, co ohrožuje integritu jakéhokoli člověka. Tato solidarita nás vybízí k boji se všemi podobami zkaženosti, a to zvláště té duchovní, „protože je to pohodlná a samolibá slepota, v níž se nakonec všechno zdá dovolené: nepravda, pomluvy, sobectví a mnoho jemných forem sebestřednosti, protože i satan na sebe brává podobu anděla světla“ (2 Kor 11,14)“ (*Gaudete et exsultate*, č. 165).¹ Výzva svatého Pavla, abychom trpěli s trpícími, je nejlepším protilekem na všechny naše snahy opakovat po Kainovi: „Copak jsem já strážcem svého bratra?“ (Gn 4,9).

Jsem si vědom úsilí a námahy věnovaných v různých částech světa tomu, aby se zajistila a provedla nezbytná opatření, která zabezpečí a ochrání integritu dětí i dospělých osob v situaci ohrožení, a také tomu, aby se uplatnila „nulová tolerance“ vůči těm, kdo tyto činy páchají nebo kryjí, a dotýční se volali k plné zodpovědnosti. Při zavádění těchto tolik potřebných kroků a sankcí jsme se opozdili, jsem ale přesvědčen, že pomohou zajistit lepší prostředí a péči v přítomnosti i do budoucnosti.

Společně s těmito snahami je nezbytné, aby se každý pokřtěný cítil do této tolik potřebné církevní i společenské proměny vtažený. Tato proměna vyžaduje osobní i společné obrácení a vede nás, abychom hleděli stejným směrem jako Pán. Jak s oblibou říkal svatý Jan Pavel II.: „Pokud opravdu stavíme na kontemplaci Krista, budeme ho moci rozeznat především ve tvářích těch, s nimiž se on sám ztotožnil“ (*Novo millennio ineunte*, č. 49).² Učme se hledět tam, kam hledí Pán, být tam, kde chce, abychom byli, a v jeho přítomnosti proměňovat své srdce. Pomůže nám k tomu modlitba a pokání. Vybízím proto celý svatý a věřící lid Boží k pokání v modlitbě a postu podle Pánova přikázání.³ Tak se probudí naše svědomí, solidarita i odhodlání budovat prostředí péče, kde bude znít „nikdy víc“ ke všem podobám zneužívání.

Nelze si ovšem představit proměnu našeho jednání v církvi bez aktivní účasti všech, kdo tvoří Boží lid. A co víc, kdykoli se snažíme Boží lid potlačit, umlčet, ignorovat nebo omezovat jen na malé skupinky elit, skončíme u vytváření společenství, plánů, teologických akcentů, spiritualit a struktur, kterým chybí kořeny, paměť, tvář i tělo a nakonec také život.⁴ Zřetelně se to projevuje ve zvláštním způsobu, jak chápeme autoritu v církvi – ve způsobu vlastním mnoha společenstvím, kde docházelo k pohlavnímu zneužívání i ke zneužívání moci a svědomí. Jedná se o klerikalismus, tedy postoj, který „nejenže znehodnocuje osobnost křesťanů, ale navíc se u něj projevují sklony podceňovat a umenšovat křestní milost, kterou Duch Svatý vložil do srdce našeho lidu“.⁵ Bez ohledu na to, zda ho prosazují sami kněží, anebo laici, působí klerikalismus v těle církve rozštěpení, a to je živnou půdou pro mnohá zla, která dnes odsuzujeme. Říct „ne“ zneužívání znamená říct také rozhodné „ne“ všem podobám klerikalismu.

Vždy je dobré si připomenout, že „v dějinách spásy zachránil Pán lid. Bez příslušnosti k lidu neexistuje úplná identita. Nikdo se proto nespasí sám jako oddělený jedinec. Bůh nás k sobě přitahuje s ohledem na celkový rámec osobních vztahů, které se utvářejí ve společnosti lidí: Bůh chtěl vstoupit do společenské dynamiky, do dynamiky lidu“ (*Gaudete et exsultate*, č. 6).⁶

¹ Český překlad viz papež František, *Gaudete et exsultate*, Paulínky, Praha 2018. [pozn. překl.]

² Český překlad viz Jan Pavel II., *Novo millennio ineunte*, Sekretariát České biskupské konference, Praha 2001. [pozn. překl.]

³ „Takový ďábel se nevyžene jinak, než modlitbou a postem“ (Mt 17,21).

⁴ Srov. List papeže Františka putujícímu Božímu lidu v Chile (31. května 2018).

⁵ Dopis kardinálu Marku Ouelletovi, předsedovi Papežské komise pro Latinskou Ameriku (19. března 2016).

⁶ Český překlad viz papež František, *Gaudete et exsultate*, Paulínky, Praha 2018. [pozn. překl.]

Jedinou možností, jak můžeme reagovat na toto zlo poznamenávající tolik životů, je proto vidět v něm výzvu, která se týká nás všech jako Božího lidu. Vědomí, že jsme součástí jednoho lidu a společných dějin, nám umožní kajícně a otevřeně si přiznat vlastní minulé hříchy a chyby, a tak se nechat obnovit zevnitř. Bez aktivní účasti všech členů církve se žádnému úsilí o vykořenění této kultury zneužívání z našich společenství nemůže podařit dát impuls takové dynamice, která je pro zdravou a realistickou proměnu nezbytná. Kající rozměr postu a modlitby nám jako Božímu lidu pomůže postavit se před Pána a před své zraněné bratry jako hříšníci prosící o odpuštění a o milost zahanbení a obrácení, abychom tak mohli podniknout kroky, které podnítl dynamismus v souladu s evangeliem. Neboť „pokaždé, když se snažíme navrátit k prameni a znovu objevit původní svěžest evangelia, objevují se nové cesty, tvořivé způsoby, jiné výrazové formy, výmluvnější znamení, slova nabitá novým významem pro dnešní svět“ (*Evangelii gaudium*, č. 11).⁷

Je nezbytné, abychom jako církve dokázali s bolestí a hanbou připustit a odsoudit hrůzné skutky, které spáchaly zasvěcené osoby, kněží a všichni ti, jejichž posláním je dohlížet na ty nejzranitelnější a pečovat o ně. Prosíme za odpuštění hříchů vlastních i cizích. Vědomí hříchu nám pomůže uznat chyby, provinění a zranění způsobená v minulosti a umožní nám, abychom se otevřeli cestě nového obrácení a s větším nasazením se po ní vydali.

Stejně tak nám pokání a modlitba pomohou, aby naše oči a srdce byla vnímavější vůči utrpení druhých lidí a abychom překonali touhu ovládat a vlastnit, která je tak častým kořenem tohoto zla. Kéž půst a modlitba zbystří náš sluch, abychom vnímali umlčovanou bolest dětí, mladistvých a postižených. Kéž v nás půst vzbudí hlad a žízeň po spravedlnosti a donutí nás kráčet v pravdě za pomoci všech justičních prostředků, které se ukážou být nezbytné. Kéž s námi tento půst otřese a vede nás k tomu, abychom se v pravdě a milosrdné lásce se všemi lidmi dobré vůle i s celou společností odhodlali bojovat proti všem podobám pohlavního zneužívání i zneužívání moci a svědomí.

Tak budeme moci ukázat, že jsme byli povoláni stát se „znaméním a nástrojem vnitřního spojení s Bohem a jednoty celého lidstva“ (srov. *Lumen gentium*, č. 1).

„Trpí-li jeden úd, trpí s ním všechny ostatní údy,“ upozornil nás svatý Pavel. Postojem modlitby a kajícího můžeme dospět k osobnímu i společnému souznění s tímto povzbuzením, aby se mezi námi šířily dary soucit, spravedlnosti, předcházení a nápravy. Maria dokázala stát u paty kříže, na kterém visel její Syn, a to ne jen tak obyčejně, ale bez váhání a pevně byla při něm. Svým postojem nám ukazuje, jak žila celý svůj život. Když prožíváme zoufalství nad těmito zraněními církve, prospěje nám, budeme-li se spolu s Marií „více věnovat modlitbě“ (sv. Ignác z Loyoly, *Duchovní cvičení*, 319) a usilovat o růst v lásce a ve věrnosti církvi. Ona jako první učednice nám všem učedníkům ukazuje, jak se máme chovat, když se setkáme s utrpením nevinného, jak od něj zbaběle neutíkat. Když hledíme na Marii, učíme se, kde a jak má Kristův učedník stát.

Kéž nám Duch Svatý dá milost obrácení a vnitřního pomazání, abychom tváří v tvář těmto zločinným zneužíváním dokázali dát najevo svou kajícínost i rozhodnutí statečně s nimi bojovat.

Vatikán, 20. srpna 2018

František

⁷ Český překlad viz papež František, *Evangelii gaudium*, Paulínky, Praha 2014. [pozn. překl.]